

Черняков Володимир
(м. Чернігів)

АКТИВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Анотація. У статті проаналізовано стан професійної активності майбутніх вчителів фізичної культури в умовах педагогічної практики. Розглянуто деякі шляхи покращення професійно-педагогічної підготовки студентів факультету фізичного виховання.

Annotation: In article, the condition of professional activity of the future teachers of physical culture in conditions of student teaching is analyzed. Some ways of increase of professional and pedagogical of students of faculty of physical education are considered.

Постановка проблеми. Система вищої педагогічної освіти покликана готувати висококваліфіковані педагогічні кадри, здатні вирішувати поставлені перед ними навчально-виховні завдання. Уже в стінах вузу майбутній фахівець має набути високий рівень теоретичної підготовки, досвідно-практичних навичок та соціально-педагогічної активності. Повною мірою всі ці вимоги стосуються й вчителя фізичної культури та його професійної діяльності.

Фахівець з фізичного виховання будь-якого профілю мусить оволодіти глибокими професійними знаннями та в повній мірі відповідати рівню сучасних вимог, які висуваються до нього новими соціально-економічними умовами сучасного українського суспільства [3].

Одним із найважливіших показників професійної майстерності майбутнього вчителя фізичної культури, його готовності до майбутньої педагогічної діяльності виступає професійна активність під час проходження ним педагогічної практики в загальноосвітній школі. Вона виступає органічною частиною навчально-виховного процесу факультетів фізичного виховання. Практика дозволяє виявити рівень професійної майстерності та готовності до навчально-виховної діяльності майбутніх педагогів, а також визначити шляхи для подальшого вдосконалення їхньої професійної підготовки.

Якщо ще зовсім недавно про ефективність навчального процесу можна було судити по тому, на якому рівні учні оволоділи запрограмованими рухами, то в

сьогоднішніх умовах оновлення змісту освіти цього вже замало. Учні також повинні оволодіти запасом теоретичних знань, які їм повинен передати вчитель. Особливо важливим на сучасному етапі розвитку освіти в навчально-виховному процесі є формування повноцінної всебічно розвиненої особистості своїх вихованців як майбутніх членів постійно прогресуючого суспільства.

Аналіз літературних джерел. Формуванню професійно-педагогічних якостей на сучасному етапі розвитку освіти в Україні та в інших країнах (країнах світу) приділяється значна увага педагогами та науковцями [2,4,5,8].

Спрямованість сучасного реформування освіти зумовлює як психолого-педагогічну спрямованість професійних якостей, так і потребу формування й становлення соціально грамотних та висококваліфікованих педагогів, котрі визначають внутрішнє розуміння мети й завдань педагогічної діяльності фахівця з фізичного виховання [1, 6, 7].

Відомо, що найважливішим етапом професійно-педагогічної підготовки студентів є, звичайно, педагогічна практика. Студенти-практиканти, поряд із набуттям та втіленням надбаних педагогічних знань, умінь та навичок, під час практики проводять також виховну роботу зі школярами, працюючи помічниками класних керівників.

Проте в сучасній науково-педагогічній літературі недостатньо висвітлюється питання професійної активності майбутніх вчителів фізичної культури під час проходження педагогічної практики в умовах оновлення змісту освіти в нових соціально-економічних умовах становлення нового українського суспільства. Одним із найважливіших завдань, на які необхідно звернути увагу, є безпосередній вплив педпрактики на формування соціально-педагогічної активності майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Мета роботи: Дослідити та визначити рівень професійної активності студентів в умовах проходження педагогічної практики та її вплив на соціально-педагогічну активність майбутніх вчителів фізичної культури.

Результати дослідження. Педагогічна практика в деякій мірі завершує багаторічний процес професійно-педагогічного формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури, надає йому впевненості у своїх силах і

можливостях та певною мірою впливає на формування його соціально-педагогічної активності.

Якісним показником професійно-педагогічної активності студента виступає проведення уроків фізичної культури під час проходження педагогічної практики в загальноосвітній школі. Усі набуті за час навчання у вузі теоретичні та методичні знання, а також практичні навички та вміння виступають найважливішою умовою готовності майбутнього фахівця з фізичного виховання до його професійно-педагогічної діяльності.

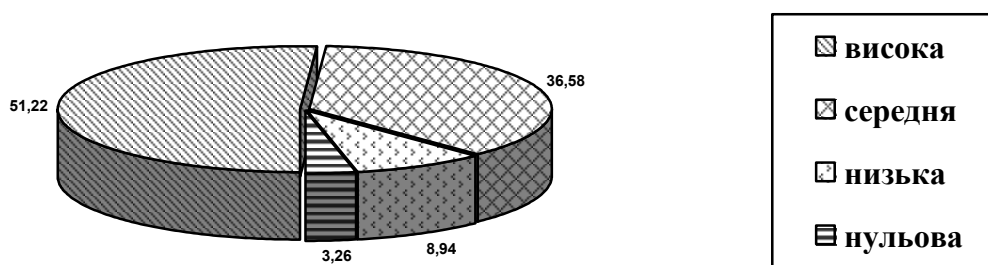
Враховуючи вищесказане, нами було проведено дослідження метою якого було визначення рівню професійної активності майбутніх вчителів фізичної культури в умовах проходження педагогічної практики на базі загальноосвітніх шкіл м. Чернігова. Дослідженням було охоплено 123 студента III курсу факультету фізичного виховання Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка.

Нами було використано систему оцінювання в основі якої полягає розподіл активності на чотири рівні: високий, середній, низький, нульовий. Для оцінювання нами були розглянуті наступні показники, якими ми характеризували активність:

1. рівень активності студентів у проведенні уроків фізкультури:
  - кількість проведених уроків відносно загальної кількості уроків фізкультури в закріпленому класі за період педагогічної практики;
  - реалізація принципів та методів навчання під час вирішення завдань уроку;
  - використання різних способів організації учнів при проведенні уроків.
2. рівень методичної та організаційної підготовки до проведення уроку:
  - володіння спортивно-педагогічною термінологією;
  - володіння практичними та методичними знаннями;
  - організаційно-методичні вказівки та їх доцільність;
  - вирішення виховних завдань.
3. участь в організації та проведенні загальношкільних чи інших заходів.
  - ініціативи та пропозиції щодо організації заходів;
  - кількість функцій, які виконує студент при проведенні заходів;
  - виховні завдання, покладені на студента при проведенні заходів;

Оцінювання майбутніх фахівців з фізичного виховання відбувалось у співпраці з досвідченими вчителями фізичної культури, за котрими вони були закріплені для проходження педагогічної практики.

Аналіз результатів проведеного дослідження засвідчує, що половина майбутніх вчителів фізичної культури, тобто 51,22% продемонстрували високий рівень активності у проведенні уроків фізкультури. Середній рівень активності проявили 36,58% студентів-практикантів. Низький рівень активності проведення уроків фізкультури мають 8,94% майбутніх фахівців. І, як не прикро, 3,26% студентів показали нульовий рівень активності у проведенні уроків фізкультури.

Мал. 1. Активність студентів у проведенні уроків фізичної культури

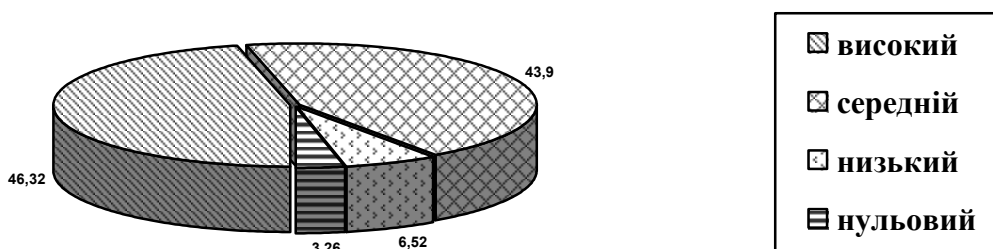
Зрозуміло, що такий стан активності майбутніх педагогів залежить від багатьох причин: недостатній рівень професійно-педагогічних знань, відсутність певного педагогічного досвіду, формальне відношення до педагогічної практики, випадковий вибір педагогічної спеціальності для отримання вищої освіти, відверте небажання отримувати високий рівень фахових знань та в майбутньому працювати за фахом і навіть певний страх перед учнівською аудиторією.

Однією із вагомих причин такого стану активності майбутніх вчителів фізичної культури на нашу думку є також недостатня робота в напрямку якісного виявлення та відбору майбутніх педагогічних кадрів ще під їх час навчання в школі, а потім під час вступу до вищого навчального педагогічного закладу.

Відомо, що основна передумова професійно-педагогічної активності під час проведення уроків фізичної культури майбутніми фахівцями з фізичного виховання ґрунтується, безпосередньо, на рівні їхньої теоретичної, методичної та практичної підготовки, отриманої за час навчання у вузі.

Аналізуючи рівень цієї підготовки нами було виявлено наступні показники. Високий рівень теоретичної, практичної та методичної підготовки до проведення уроків фізкультури мають 46,32% студентів, що складає трохи менше половини від

кількості досліджуваних. Середній рівень підготовки показали 43,90% майбутніх фахівців з фізичного виховання. Низький рівень професійної підготовки до педагогічної діяльності продемонстрували 6,52% досліджуваних. І, нарешті, 3,26% майбутніх вчителів фізичної культури виявили нульовий рівень професійно-педагогічної готовності.

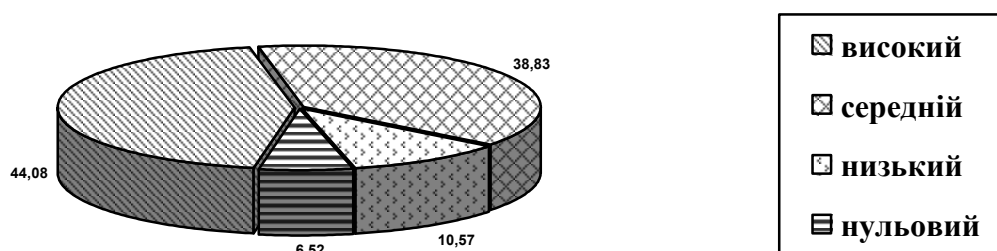

Мал

. 2. Рівень професійно-педагогічної підготовки студентів до уроків фізкультури.

Одним із проявів як професійної, так і соціально-педагогічної активності майбутнього вчителя фізичної культури виступають організаційні здібності. Безперечно, що організаційні здібності найповніше розкриваються при організації різноманітних спортивно-масових заходів. І, безумовно, від рівню розвитку організаційних здібностей залежить рівень професійної та соціально-педагогічної активності студентів-практикантів у процесі розробки, організації та проведення шкільних та міжшкільних спортивно-масових заходів.

Аналізуючи результати проведеного дослідження нами було виявлено наступні показники рівня прояву активності студентів в організації та проведенні спортивно-масових заходів, які проводяться на базі загальноосвітньої школи. Високий рівень активності в організації та проведенні спортивно-масових заходів проявили 44,08% майбутніх педагогів. Середній рівень активності в організації та проведенні заходів продемонстрували 38,83% студентів-практикантів. 10,57% майбутніх фахівців з фізичного виховання показали низький рівень активності. Нульовий рівень участі та активності виявився у 6,52% майбутніх педагогів.

Мал

. 3. Рівень активності студентів в організації та проведенні спортивно-масових заходів

Якщо аналіз результатів дослідження показує, що високий рівень активності у проведенні уроків фізкультури у студентів трохи більше 50%, то рівень їхньої готовності до проведення уроку нижчий за 50%. У той же час рівень активності в організації та проведенні спортивно-масових заходів ще нижчий за рівень їхньої педагогічної готовності. Підсумовуючи кількісні показники маємо зазначити, що нами виявлена залежність прояву соціально-педагогічної активності від рівня методичної та організаційної підготовленості студентів. А це означає, що студенти з високим рівнем підготовленості проявляють і високий рівень соціально-педагогічної активності при проведенні загальношкільних заходів та інших заходів, які проводяться за межами школи.

Отримані нами результати дослідження засвідчують, що навчально-виховний процес на факультеті більше спрямований на надання студентам необхідних професійно-педагогічних знань та практичних навичок, що в кінцевому результаті призводить до формування фахівця виконавчого типу. Майбутнім фахівцям певною мірою бракує розвитку організаційних здібностей та соціально спрямованої особистісної позиції, що, безумовно, відображається на їхній соціально-педагогічній позиції.

Проведене дослідження показує, що 90,22% майбутніх вчителів фізичної культури на високому та середньому рівнях оволоділи необхідними психолого-педагогічними й методичними знаннями та практичними навичками й уміннями. Такі показники засвідчують, що рівень професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів на факультеті фізичного виховання знаходиться на належному рівні. Проте залишаються ще деякі аспекти підготовки, які потребують ретельного вивчення та покращення.

Саме тому в системі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури на факультетах фізичного виховання поруч із традиційними технологіями навчання постає потреба використання нетрадиційних методик навчання, важливими серед яких ми вважаємо метод проблемного навчання, метод професійних ситуацій вчителя фізичної культури тощо. Особливу увагу, на нашу думку, необхідно приділяти створенню педагогічних гуртків студентів, головною метою яких є розвиток особистих педагогічних здібностей, формування високої соціальної позиції

майбутнього педагога, включення майбутніх вчителів фізичної культури в соціальний процес.

Результати проведеного нами дослідження підтверджують факт недостатньої готовності майбутніх вчителів фізичної культури до майбутньої педагогічної діяльності. У свою чергу такий стан готовності майбутніх вчителів фізичної культури, безумовно, відображається й на недостатньому рівні соціально-педагогічної активності майбутніх фахівців з фізичного виховання.

Подальші дослідження в цьому напрямку передбачають, перш за все, створення сприятливих умов для повнішого використання методу професійних ситуацій у навчально-виховному процесі на факультеті фізичного виховання та більш широкого залучення студентської молоді до участі в педагогічних гуртках.

Висновки:

1. Стан професійної активності майбутніх вчителів фізичної культури не в повній мірі відповідає вимогам сучасної школи та потребам нового українського суспільства.
2. Підвищення рівня професійної активності майбутніх фахівців з фізичного виховання неможливе без використання нових нетрадиційних методів навчання, зокрема, методу конкретних професійних ситуацій вчителя фізичної культури.
3. Створення сприятливих умов для формування високого рівня професійно-педагогічної підготовки та становлення особистої соціальної позиції майбутніх вчителів фізичної культури, безперечно, позитивно впливає на формування високого рівня соціально-педагогічної активності.

Література

1. Ведёрникова Л.В. Формирование ценностных установок студента на творческую самореализацию // Педагогика.–2003.–№8.–С. 47-53.
2. Данилко М.Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури // Автореф. дис. канд. наук із фіз. вих. і спорту.–2000.–20с.
3. Зубанова Н.Ю. Формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього вчителя фізичної культури // Автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту. –Л.–1998.–20с.
4. Морозова О.П. Актуализация ценностно-смысловых аспектов профессиональной деятельности // Педагогика.–2002.–№1.–С. 61-67.

5. Пономарёва Л.М. О профессиональном становлении будущего учителя // Начальная школа.– 2000.–№10.–С. 6-10.
6. Черньонков Я. Особливості формування професійної культури майбутнього вчителя // Рідна школа.–2002.–№12.–С. 14-17.
7. Яремчук С.В. Професійно-психологічна спрямованість особистості майбутнього вчителя // Педагогіка і психологія.–2001.–№1.–С. 89-96.
8. Annie C. The Teaching of Physical Skills // Brown & Benchmark. – Dubuque, Iowa. – 1994. – p. 312-322.